

Geschiedenis VWO
2022

Voorbeeldvragen

Steden en burgers in de Lage Landen 1050-1700

Steden en burgers in de Lage Landen 1050-1700

bron 1

De Franse koning Filips IV benoemt in 1300 een nieuwe landvoogd van Vlaanderen. In een kroniek staat beschreven dat hierna in Brugge een opstand uitbreekt:

Terwijl Jacob¹⁾ in Parijs was, verzamelden zich ten minste 10.000 mannen, allen van bescheiden afkomst, in Brugge en verkozen een slager genaamd Jan Breydel als hun aanvoerder. Ze vielen vervolgens het kasteel bij Male aan. Toen de aanwezigen in het kasteel inzagen dat ze zich niet konden verdedigen tegen zo'n grote menigte gaven ze het kasteel over om hun leven te redden. Maar zodra de Vlamingen binnen waren, hielden ze zich niet aan hun belofte en gedroegen ze zich niet; in plaats daarvan doodden ze alle Franse soldaten die ze aantroffen en hakten het hoofd af van de rijke burgers die Jacob de Saint-Pol steunden. Toen verdeelden ze eerlijk de buit die ze aantroffen in het kasteel en keerden terug naar Brugge. Daar benoemden ze een wever met de naam Pieter de Coninck als leider.

noot 1 de edelman Jacob van Châtillon, graaf van Saint-Pol, die door de Franse koning Filips IV is benoemd als de nieuwe landvoogd van Vlaanderen.

Samuel K. Cohn Jr., *Popular Protest in Late-Medieval Europe: Italy, France and Flanders*, Manchester 2005, pag. 25

Gebruik bron 1.

Historici beschouwen deze opstand als een voorloper van de Guldensporenslag.

3p **1** Verklaar deze visie door:

- aan te geven welk sociaal conflict een rol speelt bij de opstand, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron en
- de visie te ondersteunen dat deze opstand bijdraagt aan de Guldensporenslag.

1 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Tijdens de opstand speelt het sociale conflict een rol dat het gemeen / het volk zich gaat verzetten tegen de patriciërs / tegen (Franse) feodale heren 1
 - wat blijkt uit het gegeven dat de Bruggelingen (een van de volgende): 1
 - de rijke burgers in het kasteel (die de nieuwe landvoogd steunen) onthoofden.
 - de soldaten (van de Franse koning) doden.
 - uit hun eigen rangen een nieuwe bestuurder aanwijzen.
 - Deze opstand draagt bij aan de Guldensporenslag omdat: 1
 - de winst op de patriciërs aan het gemeen toont dat zij een kans maken met hun verzet.
- of
- door het benoemen van hun eigen leider de Bruggelingen in conflict blijven met de Franse koning / de patriciërs.

Opmerking

Alleen als het antwoord op de eerste deelvraag een juist sociaal conflict bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

bron 2

Zegel van de Vlaamse stad Damme uit 1309:

https://www.dbnl.org/tekst/_gid001191801_01/_gid001191801_01_0005.php

Toelichting:

De tekst rondom de afbeelding luidt: *sigillum scabinorum et burgensium de Dam* (zegel van de schepenen en burgers van Damme).

Gebruik bron 2.

Een bewering:

Met de tekst en met de afbeelding van dit zegel toont Damme dat de stad aantrekkelijk is voor aspirant-poorters.

- 4p 2 Ondersteun deze bewering door voor de tekst **en** de afbeelding aan te geven welke boodschap die weergeeft over de stad, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een verschillend kenmerkend aspect uit de late middeleeuwen.

Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

2 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met de tekst wordt overgebracht dat burgers van Damme inspraak hebben / dat Damme een zelfstandige stad is (wat de stad aantrekkelijk maakt voor aspirant-poorters) 1
- wat past bij 'de opkomst van de stedelijke burgerij en de toenemende zelfstandigheid van steden' 1
- Met de afbeelding van het schip wordt overgebracht dat Damme een levendige (zee)handelsstad is / een economische sterke stad is (wat de stad aantrekkelijk maakt voor aspirant-poorters) 1
- wat past bij 'de opkomst van handel en ambacht die de basis legde voor het herleven van de agrarisch-urbane samenleving' 1

Opmerking

Alleen als een juiste boodschap over de stad Damme voor aspirant-poorters wordt genoemd, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passend kenmerkend aspect.

Twee gegevens over Monnickendam:

- 1 In 1524 kreeg Monnickendam de bijnaam 'Lutherdam' omdat er veel 'lutherse conventikels' werden gehouden, bijeenkomsten waarbij burgers thuis samenkwamen om te praten over hun geloof en zelf de Bijbel lezen.
- 2 In 1527 werd Wendelmoet Claesdochter uit Monnickendam gevangengenomen voor het verspreiden van protestantse ideeën. Zij werd gevangengezet in opdracht van landvoogdes Margaretha van Oostenrijk, die namens Karel V over de Nederlanden regeerde.

Deze gegevens passen bij een religieuze ontwikkeling in de Nederlanden in de overgang van de middeleeuwen naar de vroegmoderne tijd.

- 3p 3 Licht dit toe door:
- uit te leggen dat de geloofsbeleving van de burgers bij de Lutherse conventikels aansloot bij de geloofsbeleving van een laatmiddeleeuwse beweging en
 - een politieke verklaring te geven voor het handelen van Margaretha van Oostenrijk.

3 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Bij de lutherse conventikels beleden burgers zelf / individueel hun geloof / lazen ze zelf de Bijbel in plaats van dat te doen in een kerkdienst / via een geestelijke, wat aansloot bij de individuele geloofsbeleving van de Moderne Devotie 2
- Margaretha van Oostenrijk wilde voorkomen dat de (door de Habsburgers) gewenste eenheid in het rijk werd bedreigd door (religieuze) tegenstellingen 1

Opmerking

Alleen als bij het antwoord op de eerste deelvraag wordt ingegaan op de Moderne Devotie worden scorepunten toegekend.

In 1615 publiceerde Antoyne de Montchrestien een boek over de Franse economie, waarin hij zijn politiek-economische standpunten uiteenzette:

- 1 De Franse koning moet voor het algemeen belang de economie sturen en leiden.
- 2 De Franse economie heeft buitenlandse handel nodig om geld te verdienen.
- 3 Binnenlandse handel is niet winstgevend voor de natie.
- 4 Frankrijk moet streven naar een hogere productie in nijverheid.
- 5 Frankrijk moet de import van goederen beperken.

Het werk van Montchrestien paste bij economische en politieke ontwikkelingen in Frankrijk op dat moment.

- 3p 4 Toon dit aan door, telkens met een gegeven:
- uit te leggen voor welk nieuw economisch beleid Montchrestien pleitte en
 - aan te geven welk politiek streven van de Franse koning Montchrestien steunde.

Let op: je mag een gegeven maar één keer gebruiken.

4 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Montchrestien pleitte voor mercantilisme (of een juiste omschrijving daarvan) door te schrijven dat Frankrijk handel met het buitenland nodig heeft / dat import moet worden beperkt / dat de binnenlandse productie omhoog moet (zodat Frankrijk meer zou exporteren dan importeren) 2
- Montchrestien vond dat de economie moest worden geleid door de vorst, waarmee hij diens streven naar absolutisme steunde 1